

УДК: 330.341.1

Поліщук О.А., к.е.н.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Аналізується інноваційна діяльність, основні напрямки інновацій в сільське господарство, розглядається механізм та напрями підтримки інноваційної діяльності аграрних підприємств шляхом створення нових інтеграційних структур.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, техніко економічне обґрунтування, технопарк.

Вступ. Орієнтація на інноваційний шлях розвитку народного господарства України передбачає активізацію інноваційних процесів в усіх його галузях, і перш за все в АПК. Адже ринкову економіку неможливо уявити без постійного оновлення техніки і технології виробництва, випуску нових товарів і розширення асортименту, впровадження прогресивних методів організації і управління – всього того, що ми називаємо інноваціями.

Загальна ж оцінка інноваційної діяльності за останній час зменшилась, оскільки вони втрачають інноваційний потенціал, який вони мали в минулі роки. На підприємствах усіх галузей промисловості простежується зниження інноваційної діяльності, пов'язаної з введенням прогресивних технологічних процесів, створенням зразків нових типів техніки. В останні роки в Україні не тільки створюється невелика кількість нових прогресивних зразків техніки, але й знижується експорт високотехнологічних товарів, що не узгоджується з тенденціями розвитку світової економіки. Це створює складну ситуацію у матеріально-технічній базі сільського господарства і викликає занепокоєння у працівників, керівників та фахівців аграрної сфери виробництва і у науковому середовищі України.

Постановка проблеми. Зростаючі внутрішня і зовнішня конкуренції підвищують значення новаторства і змін в організаціях (підприємствах, об'єднаннях, асоціаціях та ін.), втілення яких в нові технології і продукти (сервіс) забезпечує необхідний рівень економічної стійкості господарюючих суб'єктів. В умовах ринкової економіки українським підприємствам необхідно постійно нарощувати свій економічний потенціал. І для цього, слід постійно створювати і впроваджувати різноманітні інновації.

Сьогодні велика увага повинна приділятися вивченню, формуванню та реалізації пріоритетних напрямків інноваційної діяльності, серед яких можна виділити і стимулювання розвитку вітчизняного агропромислового комплексу, але підприємства, для підвищення своєї конкурентоспроможності, повинні також самостійно проводити індивідуальну діяльність. Завдяки інноваціям підприємства створюватимуть нову унікальну продукцію, роботи і послуги, що матимуть попит і на вітчизняних, і на закордонних ринках. Відповідно, підприємствам необхідно провести ряд заходів по покращенню якості продукції згідно вітчизняних та міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ролі інновацій в економічній системі знайшли одне з провідних місць в сучасних працях вітчизняних та зарубіжних економістів. Серед українських вчених, слід назвати праці А. Алімова, Ю. Бажана, А. Гальчинського, В. Геєця, Б. Данилишина, Л. Дейнеко, М. Долішнього, Е. Зіня, О. Кухленко, А. Лисецького, Б. Малицького та інших. Серед зарубіжних авторів слід назвати праці С. Валдайцева, Р. Гаррода, Дж. Шмуклера та інших.

Констатуючи вагомість отриманих наукових результатів у сфері теорії і практики інноваційної політики та інноваційної діяльності, слід зауважити, що на сьогодні залишилися недостатньо дослідженими питання комплексного вивчення проблеми формування та розвитку інноваційної політики на мікро рівні, а саме на рівні конкретних підприємств.

Метою дослідження є виявлення особливостей управління інноваційними процесами в аграрному секторі економіки, встановлення змісту та напрямків інноваційної діяльності, проблем з якими вони стикаються в ході впровадження інновацій та окреслення механізмів, за допомогою яких можна подолати ці труднощі.

Методика дослідження Інформаційною базою дослідження були законодавчо-нормативні акти з питань удосконалення економічних відносин в сфері інноваційно-інвестиційної діяльності, дані Держкомстату України, довідково-нормативні матеріали та теоретичні напрацювання науковців.

Результати досліджень та їх обговорення. Сьогодні Україна обрала інноваційний шлях розвитку і стоїть перед проблемою підвищення ефективності інноваційних процесів. В галузях, які виробляють технічно складну продукцію інвестиційного і споживчого призначення, впровадження технічних удосконалень веде не тільки до змін техніки і технології, але і до змін якісних параметрів продукції. Технічні удосконалень в цих галузях викликають моральне зношення як основного капіталу, так і продукції конкурентів, які не провели своєчасно модернізацію виробництва. Для аграрних

підприємств ми можемо окреслити наступні складові елементи інноваційної політики, які представимо схематично на рис. 1.

Інноваційна політика має спонукати сільськогосподарських товаровиробників до використання нових продуктивних технологій виробництва продукції. Це ж потребує постійного пошуку нових форм і методів цілеспрямованого впливу на господарюючі суб'єкти, зумовлює постійні зміни у менеджменті.

Зокрема, одним із характерних проявів активізації інноваційної діяльності на регіональному рівні є поглиблення науково-технічної кооперації шляхом формування регіональних і локальних інноваційних мереж поширення та узгодження спільних економічних, фінансових, соціальних й екологічних інтересів регіонів або сусідніх держав [1].

Рис. 1. Основні напрямки інновацій в сільське господарство

Пропонується провести дослідження на прикладі саме підприємства машинобудування для АПК – ВАТ “Калинівське РП “Агромаш”, що розташоване у м. Калинівка, Калинівського району Вінницької області і є лідером серед аналогічних підприємств Вінниччини. Для ефективної інноваційної діяльності ВАТ “Калинівське РП “Агромаш” ми, як можливий варіант дій, пропонуємо створити спільне підприємство з американською компанією “Deere & Company”, яка є одним з провідних виробників сільськогосподарської техніки, і вкладає значні кошти в інновації. Отримані інвестиції наше товариство вкладе б у закупівлю нового устаткування та ремонт старих і будівництво нових (в разі потреби) виробничих приміщень. Маючи великий досвід у ремонті агротехніки, товариство могло б пропонувати подібну послугу і для відновлення фірмової техніки компанії “Deere & Company”, яка постачається в Україну. Також, при умові надання відповідних технологій, на товаристві можна організувати виробництво окремих деталей для машин “Deere & Company” або і цілі агрегати для експорту чи використання на місцевому ринку. Ще одним напрямком співпраці може бути створення відділу науково-дослідних та інженерно-конструкторських робіт з гарним оснащенням, який би здійснював розробки не лише для внутрішньофірмового споживання, але й для реалізації їх як інтелектуальної власності в інших галузях народного господарства чи проведення досліджень, створення зразків на замовлення інших організацій. Важливим фактором реалізації такого співробітництва є кваліфікація персоналу. Звісно, інвестор не буде ризикувати, поки не отримає підтвердження вигідності співпраці. В даному випадку складається документ – техніко-економічне обґрунтування, яке ми пропонуємо скласти за відповідною схемою, що описана у таблиці 1.

ВАТ “Калинівське РП “Агромаш” матиме наступні переваги: залучення додаткових ресурсів; підвищення якості продукції і наближення її до світових стандартів; розширення та модернізація виробництва, залучення закордонної технології та досвіду управління, прискорення залучення найновіших технічних знань; створення міцної експортної бази, підвищення ефективності зовнішньоекономічних зв’язків, оптимізація структури зовнішньоторговельного обороту. Ще одним напрямом підтримки інноваційної діяльності товариства може бути утворення організаційно-інноваційної структури – технопарку. При цьому за основу ми беремо досвід ЗАТ “Комбінат м’ясний “Єскатиренбурзький” та Уральської держсільгоспакадемії Свердловської обл. Російської федерації.

Технопарк – це територіально відокремлений комплекс, який засновується на основі провідного університету і об’єднує в себе наукові

установи, промислові підприємства, інформаційні, сервісні та виставкові комплекси.

Основна мета технопарків – досягнення тісного територіального зближення між необхідною для наукових досліджень матеріальною базою, що належить промислового виробництва, та людським компонентом наукового потенціалу країни, що формує максимально сприятливі умови для розвитку інноваційного процесу.

Таблиця 1. Схема техніко-економічного обґрунтування створення спільного підприємства

	Основні розділи	Зміст обґрунтування
1	Назва спільного підприємства, фірми-партнера	Коротка характеристика: передбачуваного іноземного партнера, досвіду співробітництва з ним, основних фірм-конкурентів
2	Номенклатура продукції, кількість, вартість	Кількісна і якісна характеристика продукції, її кон'юнктура на ринку, очікувані ціни та прогноз обсягу продажу
3	Технологія тип сутність	Оцінка існуючих у світі технологій виготовлення аналогічних товарів, їх основних параметрів, прийнятої технології для продукції спільного підприємства
4	Устаткування Форма і метод організації виробництва	Вибір і розрахунки необхідного устаткування, форми і методи організації виробництва
5	Матеріально-технічне забезпечення	Обґрунтування вибору форми матеріально-технічного забезпечення; постачальників ресурсів; транспортних засобів
6	Персонал чисельність за категоріями оплата праці	Необхідна (передбачувана) чисельність місцевих та іноземних працівників; обрані форми оплати праці та її розмір, преміювання, соціальні виплати
7	Фінансування і статутний фонд загальна величина частки партнерів	Частки учасників у статутному фонді за чинним законодавством; загальна величина статутного фонду; частка власних і позикових коштів
8	Реклама продукції, канали розповсюдження	Аналоги реклами на цю продукцію, можливості конкурентів на світовому ринку, вибрані види реклами та фінансові можливості її здійснення
9	Система збуту продукції вид та способи доставки обсяги збуту в країні і за кордоном	Наявність досвіду організації збуту в партнерів; практика збуту аналогічної продукції іншими фірмами
10	Очікувана виручка та прибуток запланована виручка очікуваний прибуток	Динаміка рівня цін за стадіями життєвого циклу продукту; очікувані виручка і прибуток; розподіл прибутку між партнерами і порядок його використання
11	Економічна ефективність створення і функціонування	Розрахунки і оцінка показників економічної ефективності створення та функціонування спільного підприємства за існуючою або власною методикою

В основу створення технопарків покладені такі принципи:

- координація діяльності та співробітництво чотирьох головних ланок: науки, вищої школи, державного сектору виробництва, приватних компаній і регіональних міських органів управління;
- прискорення процесів передавання науково-технічних знань, отриманих під час фундаментальних та прикладних наукових досліджень, у виробництво;
- розвиток інноваційного підприємництва;
- залучення промислових та банківських фінансових ресурсів в інноваційну сферу;
- концентрація та використання ризикового капіталу.

Розробку інноваційних продуктів у технопарках, як правило, ведуть малі, спеціально утворені для цього компанії, засновниками яких можуть виступати або вчені центра, або корпорації-інвестори, а також обидві ці сторони. Важливо відзначити, що засновники технопарків, самі парки і компанії, що працюють на їх території, – це незалежні юридичні особи, що виконують власні задачі: університети організують наукові дослідження; компанії розробляють нові продукти з метою комерціалізації; парки сприяють обом цим процесам за рахунок створених у їх рамках відповідних сприятливих умов. Зазначена спеціалізація є необхідною умовою ефективності подібних конгломератів, оскільки кожна діяльність, що ведеться в них, (дослідження, комерційні розробки і надання послуг) у силу своєю специфіки організується та керується по-різному. Тому поєднання такої різноманітної діяльності в рамках єдиної оргструктури приводить, як правило, до їх дезорганізації.

Механізм функціонування технопарків ефективний для країн, що мають високий рівень фундаментальних досліджень, та не мають комерційної орієнтації. Серед факторів, сприятливих формуванню технопарків, можна виділити: присутність у регіоні науково-дослідних установ високого класу (національних, державних університетів); наявність кваліфікованих фахівців; наявність капіталу.

Місцева влада надає технопаркам допомогу у вигляді: безоплатного фінансування; пільгового виділення земель; податкових пільг (у світовій практиці їх нараховується більш 300). Зацікавлені в створенні технопарку і промислові підприємства, що використовують його для вирішення технологічних проблем та підтримки конкурентноздатності. Внеском підприємств є фінансова і матеріальна підтримка.

Технопарки показали сою ефективність щодо скорочення циклу наука – виробництво – споживання. В умовах науково-технічного парку потрібно 3-5 років на створення і просування на ринок нового продукту і ще близько 2-3

років, щоб повернути кошти, витрачені на його розробку. Територіальна близькість різнохарактерних за своїм профілем закладів (університети, приватні промислові підприємства, державні заклади), що входять до парку, позитивно впливає на діяльність кожного з них, сприяючи зближенню науки і виробництва, підвищуючи ефективність інвестицій. Фірми, які входять до складу технопарків, виділяють кошти на оснащення навчальних закладів, залучають до роботи у своїх лабораторіях студентів та випускників університетів. Основними перевагами науково-технічних парків є:

- інтеграція різних стадій інноваційного процесу;
- промисловість дістає швидкий доступ до нових розробок;
- скорочуються терміни впровадження та поширення нововведень (новинок);
- спрощується спосіб взаємодії між навчальними, науковими та промисловими розробниками науково-технічного прогресу;
- створюються умови та можливості для створення нових видів бізнесу, виробництва, відкриттів;
- виробництво отримує доступ до консультантів, лабораторій;
- студенти мають змогу здобувати не лише теоретичні, а й практичні знання.

Для управління технопарком створюється спеціальний орган управління, до функцій якого входять:

- визначення функціональної структури технопарку;
- приймання нових фірм у технопарк;
- розміщення фірм у наявних приміщеннях та надання їм земельних ділянок під нову забудову на території технопарку;
- здійснення контролю за відповідністю діяльності певних фірм завданням функціонування технопарку в цілому та виведення фірми за межі технопарку в разі її невідповідності профілю технопарку;
- створення венчурних фірм і венчурних фондів у межах технопарку [2].

Пропонується об'єднання ВАТ “Калинівське РП “Агромаш” в технопарк з Вінницьким національним аграрним університетом (ВНАУ), яке представимо у вигляді рис. 2. Таким чином, товариство вирішить такі питання: прискорення процесу передачі результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у виробництво; можливість відбору молодих кадрів; отримання інформації та консультацій з приводу ринкової ситуації, засобів підвищення конкурентоспроможності маркетингу та менеджменту. Отже, ВАТ “Калинівське РП “Агромаш” в рамках своєї інноваційної політики для забезпечення стабільності інноваційних процесів може скористатися таким двома шляхами: створити спільне підприємство з компанією “Deere &

Company” чи інтегруватися у технопарк разом з Вінницьким національним аграрним університетом.

Зазначимо, що в умовах ринкової економіки суспільні відносини зі створення і використання науково-технічних досягнень регулюються цивільно-правовими договорами. Це визначається політикою держави в галузі науки і техніки в період переходу до ринкової економіки, до регульованого ринку. Науково-дослідні, дослідно-конструкторські, конструкторсько-технологічні організації у нових умовах господарювання переведено на повний господарський розрахунок і самоокупність.

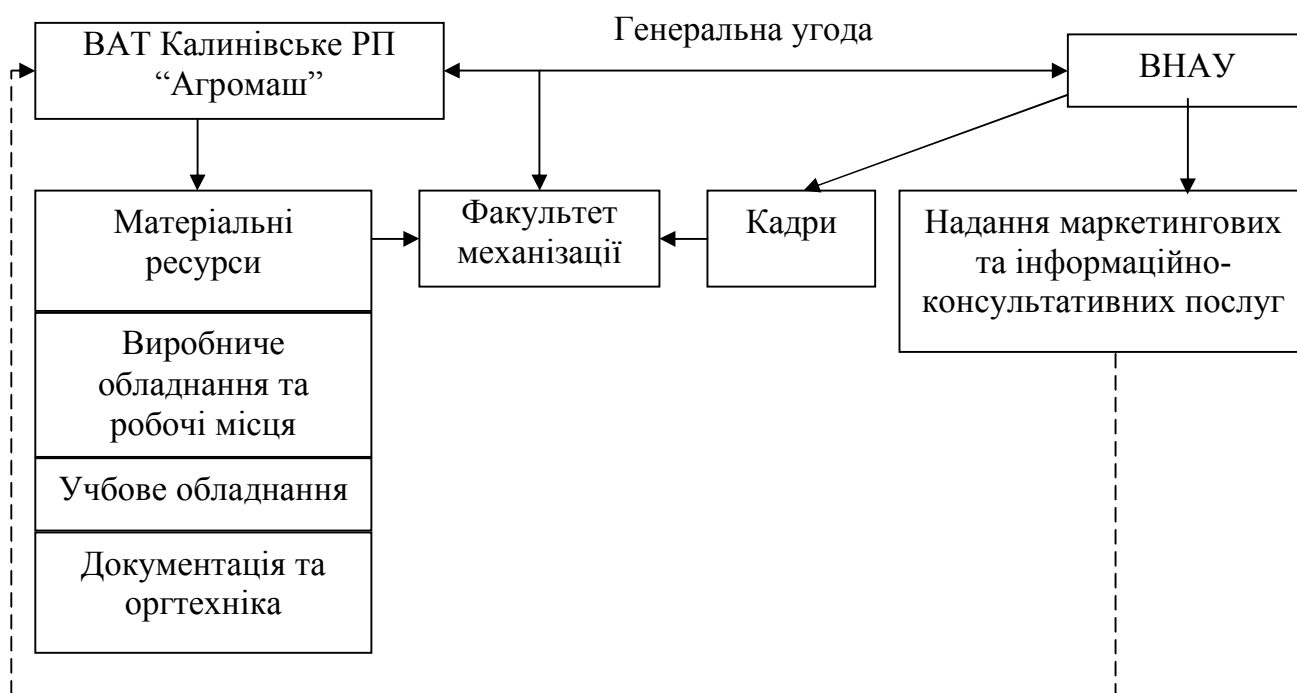

Рис. 2. Інтеграція VAT “Калинівське РП “Агромаш” та ВНАУ

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для використання в майбутньому при плануванні господарської діяльності підприємства ми пропонуємо проводити обрахунок економічної ефективності інновацій за певний період часу за такими показниками: інтегральний ефект та індекс рентабельності інновацій, норма рентабельності, період окупності. Завдяки цим показникам можна буде встановити доцільність проведення інновацій та вибрати оптимальну технологію виробництва з декількох можливих варіантів, порівнявши витрати та доходи від них.

Для поживлення інноваційної політики товариства необхідно провести ряд маркетингових заходів. Щоб заохотити покупців можна розміщувати

рекламу на власному автотранспорті, розробити фірмовий слоган, ввести систему знижок для постійних клієнтів. Також, для поліпшення якості продукції, що дозволила б виходити на світові ринки необхідно застосувати систему міжнародних стандартів ISO-9000, яка надасть такі переваги, обумовлені: зниженням загальної частки витрат за рахунок скорочення витрат на виявлення неякісної сировини та ліквідацію дефектів продукції; введенням обов'язкової документації основних процесів, що вплине на підвищення виконавчої дисципліни та скорочення випуску неякісної продукції; менеджмент підприємства матиме можливість приймати обґрунтовані управлінські рішення за рахунок більш “прозорої” діяльності підприємства.

Щоб забезпечити більш інтенсивний розвиток інноваційних процесів товариство може об'єднатися з більш досвідченим товаровиробником, наприклад, компанією “Deere & Company” (яка є світовим лідером в машинобудуванні для АПК), створивши спільне підприємство. ВАТ “Калинівське РП ”Агроماش” проводило б ремонт фірмової техніки або виробляло деталі до неї чи нові агрегати та розміщувало техніку на своїх складах. Підприємство матиме такі переваги: залучення додаткових ресурсів; підвищення якості продукції і наближення її до світових стандартів; розширення та модернізація виробництва, залучення закордонної технології та досвіду управління, прискорення залучення найновіших технічних знань; створення міцної експортної бази, підвищення ефективності зовнішньоекономічних зв'язків, оптимізація структури зовнішньоторговельного обороту.

Використавши досвід російських колег можна утворити також технопарк з Вінницьким національним аграрним університетом, що вирішить такі питання: прискорення процесу передачі результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у виробництво; можливість відбору молодих кадрів; отримання інформації та консультацій з приводу ринкової ситуації, засобів підвищення конкурентоспроможності маркетингу та менеджменту.

Література:

1. Бондар О.В. Актуальні аспекти управління інноваційною діяльністю машинобудівних підприємств в період трансформації економіки України. // Регіональні перспективи. – 2006. - № 5 (24). – С. 36-37.
2. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2005. – 504 с.

Summary

Directions of forming and development of innovative policy of modern enterprises / Polischuk O.A.

Innovative activity, basic directions of innovations, in agriculture is analysed, a mechanism and directions of support of innovative activity of agrarian enterprises by creation of new integration structures is examined.

Keywords: innovations, innovative activity, economic ground, technopark.

УДК 338.242:519.86

Козловський С.В., к.е.н, доцент

Вінницький національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ СТІЙКІСТЮ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МОДЕЛЮВАННЯ

Анотація. В даній статті проведено дослідження проблем визначення рівня стійкості макроекономічної системи України. Дано авторське тлумачення „економічної стійкості системи” та „управління економічною стійкістю системи”. Визначено фактори впливу на стійкість економічної системи України. Вперше розроблено модель визначення та прогнозування показника стійкості економічної системи України на основі теорії нечіткої логіки та методів оптимізації – генетичний алгоритм. Розроблено інтерактивну систему управління та прогнозування рівня стійкості макроекономічної системи України.

Ключові слова: стійкість, модель, управління, економічна система, нечітка логіка.

Постановка проблеми. Стрімка динаміка сучасного життя в ринковій системі координат породжує нові дослідницькі проблеми, активізує методологічні пошуки, формує нові парадигми дослідження економічних процесів. У їхньому численному ряді виділяється проблема управління стійкістю та розвитком в економічних системах змішаного типу. Необхідність і актуальність дослідження економічної системи в аспекті її розвитку